

Mechanikai-biológiai hulladékkezelés (MBH)

„Nyersanyaga”: Az osztályozatlan települési hulladék és az ún. maradék (pl.: szelektív hulladékgyűjtés utáni) hulladék.

Mechanikai + biológiai eljárások kombinációja

Céljai: a hulladék

- környezeti veszélyességének csökkentése (metán emisszió csökkenése kb. 30 kg/t, szaganyagok semlegesítése, patogén mikroorganizmusok elpusztítása),
- térfogatának, tömegének (kb. 30 %-os) csökkentése
- stabilizálása (szerves anyag tartalom és biológiai aktivitás csökkenése).

Európában a lerakás előtti stabilizálásra, illetve másod-tüzelőanyag (RDF = refuse-derived fuel) előállítására alkalmazzák. Az MBH kezelés időtartama kb. 2 hét.

I. Mechanikai kezelés

Lehetővé teszi a hulladékáramból a még újrahasznosítható anyagok (pl.: fémek), illetve az energiatermelés szempontjából értékes, magas fűtőértékű anyagok kiválogatását.

Mechanikai kezelési eljárások:

- a. Aprítás
- b. Osztályozás
- c. Dúsítási eljárások

a. Aprítás

Céljai:

- méret csökkentés (nagy méretű hulladékok!),
- felületnövelés a későbbi eljárások (pl.: komposztálás, égetés) hatékonyságának növelése érdekében,
- homogénizálás: könnyebb szétválasztás aprítás után.

Az aprítási műveletek típusai:

- törés ütéssel (kalapács),
- nyírás (olló): a tárgy két részét ellentétes irányba kényszerítjük,
- örlés (kávédaráló): a tárgy felületére súrlódó erő hat

Aprító berendezések: lassan és gyorsan aprító, mobil és stacioner.

Aprító gépek

E-hulladék aprítására leggyakrabban forgó, vagy álló és forgó kések között, illetőleg különböző zúzó szerkezetek révén kerül sor. A gépek betétei (élek, kések) cserélhetők.

Shredder (7. ábra)

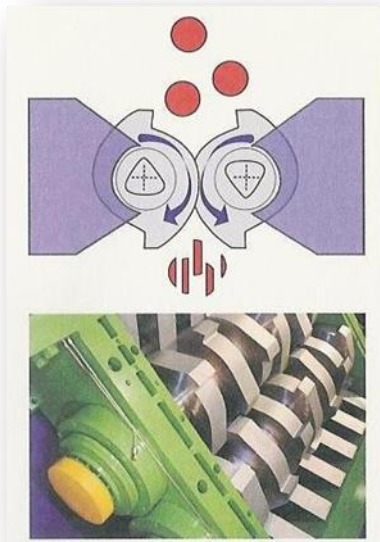
A szembe forgó tárcsák között az adagolt anyag csíkokra hasad.

Védelem a géptörés ellen: túlterhelést jelző szenzor, túlterheléskor automatikusan visszaforgó kések. A késkialakítás segíthet az anyag behúzásában.

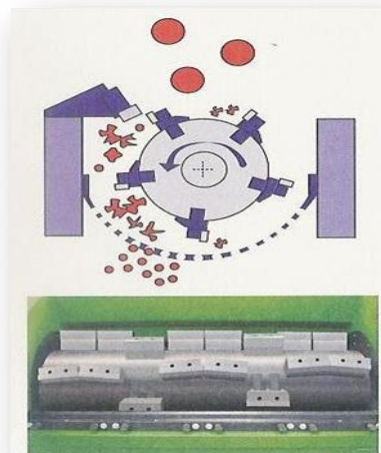
Granulátor/finomaprító (8. ábra)

A beadagolt anyag az álló- és a forgókések között kerül aprításra, majd a készülék belsejében addig kényszerpályán mozog (többször a kések közé kerülve), amíg el nem éri az alsó rostán lévő furatok átmérőjét. Ekkor a szemcsék kihullanak a granulátorból.

A rosta cseréjével különböző szemcsenagyságok állíthatók be.

7. ábra Shredder

8. ábra Granulátor

Kalapácsos malom (9. ábra)

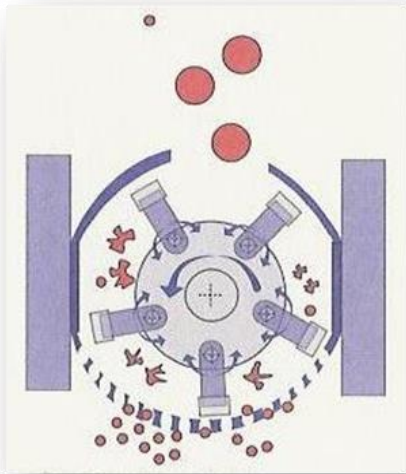
Munkaterének közepén forgó tengelyen szabadon lengő ütő/zúzóelemek („kalapácsok”).

Kisebberuházási költség, de rosszabb energiahatékonyság. A granulátornál nagyobb szemcseméret szórás.

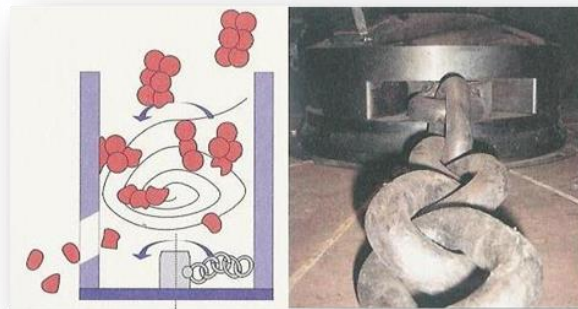
Láncos törő (10. ábra)

Vágás nélkül, a centrifugális és ütközési erő segítségével bontja fel a különböző anyagok kötéseit. A káros anyagok (elemek, kondenzátorok) nem károsodnak úgy, mint a darálásnál, s kézzel jól válogathatók a gépi feldolgozást követően. Kisebberőlkészítési ráfordítás.

Az ütközésekhez szükséges örvény a gép belsejében egy pár lánc forgatása révén keletkezik. Nincs vágószerkezet, minimális a kopóalkatrész ráfordítás.

9. ábra. Kalapácsos malom

10. ábra. Láncos törő

b. Oszályozás

Szétválogatás méret szerint. Az iparban szitákkal vagy közegáram segítségével végzik.

Szitálás, rostálás („Screening”)

Méret alapján történő osztályozás, széleskörűen alkalmazható.

Nedves és száraz üzemben is működhet, a száraz sokkal gyakoribb.

A rostálás céljai:

- a túlméretes anyagok eltávolítása
- a méreten aluli anyagok eltávolítása
- az újrahasznosítható papír és műanyag kiválasztása
- az üveg, talaj, pizsok elválasztása az éghető anyagoktól

Fő készülék típusok:

1. dobrosta
2. tárcsás rosta
3. rázószita

1. Dobrosta (Trommel Screens)

A dob forgó, perforált henger, jellemző átmérője 0,6-3 m.

A dob perforált lemez vagy huzalháló.

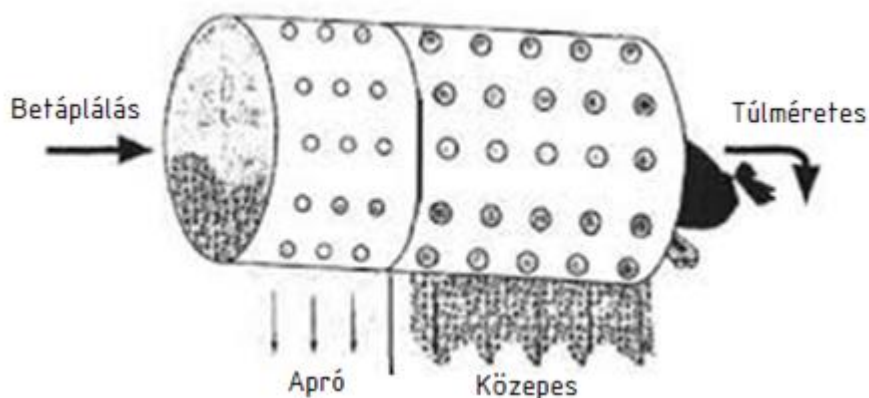
A hengeres dob enyhén lejtve üzemel.

A dobrosta jellemző forgási sebessége 10-15 ford/min.

A kiválogatott részek elkülönítéséről szállítószalag vagy surrantó gondoskodik.

A hosszabb (>15 m) és nagyobb átmérőjű (2,5-3 m) dobrosták alkalmazása papír és üveg hulladék, a rövidebb (0,6-1,2 m) és kisebb átmérőjű (0,3-0,6m) berendezések például a zúzott üveg és a kupak szétválasztására használhatóak.

Gyakran alkalmaznak összetett dobrostát, ahol az első részben a kisebb darabok, a második részben pedig a nagyobb méretű darabok kerülnek kiválasztásra.

Összetett dobrosta sémája

A dobrosta forgási sebességétől függően különböző üzemállapotok, működési módok különböztethetőek meg:

a. Hömpölygő („cascading”): a dob lassú forgásánál az anyag alig kúszik fel a falon, azonnal visszacsúszik a dob aljára.

b. Áteső („cataracting”): magasabb forgási sebességnél a dob falán felkúszik az anyag és onnan hullik vissza.

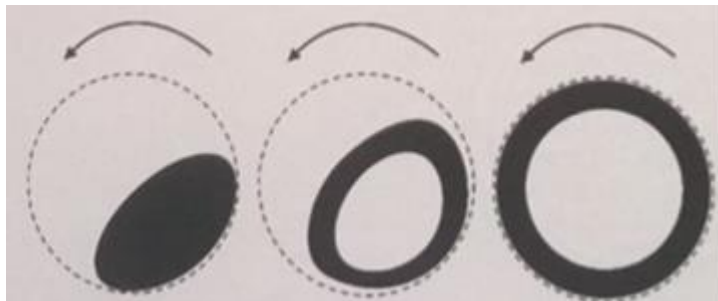
c. Centrifuga („centrifuge”): a legnagyobb forgási sebességnél a gravitáció hatását legyőzve az anyag a falhoz tapad. A kritikus fordulatszám:

$$n_c = (g/4\pi^2 r)^{1/2}$$

ahol g nehézségi gyorsulás [m/s^2]

r a dob sugara [m]

Az optimális fordulatszám a kritikusnál kicsit kisebb.

a. Hömpölygő

b. Áteső

c. Centrifuga

A dobrosta különböző üzemállapotai

Összetett dobrosta

Települési hulladék a dobrosta belsejében

A dobrosta szétválasztási hatékonyságát befolyásoló tényezők:

- belépő anyag tulajdonságai (sűrű, laza, törékeny, nedves),
- betáplálási sebesség,
- a hengersizita mérethatárai,
- a henger dőlésszöge,
- fordulatszám,
- a szitanyílások mérete és száma.

A tartózkodási idő a dobban: 25-60 s durva, aprítás előtti hulladéokra, 10 sec aprított, levegővel osztályozott könnyű anyagokra.

2. Tárcsás rosta („Disc Screen”)

Valójában nem „rosta”, hanem egymással párhuzamos tárcsák sorozata.

A tárcsák egymást követő sorokban, közös tengelyeken helyezkednek el.

A méreten aluli darabok lehullanak a tárcsák közötti réseken, a nagyobb darabok a forgó tárcsákon tovább haladnak.

A tárcsák átmérője, és a hajtott tengelyek távolsága határozza meg a szemcseméretet.

A tárcsás tengelyek közötti hely változtatásával különböző méretű anyagok válogathatóak ki.

A gép elakadását, eltömődését egy szenzor érzékeli és megfordítja a forgásirányt, így elhárítva az elakadást.

3. Rázó szita („Vibrating Screen”)

Lap kialakítású sziták keretre erősítve.

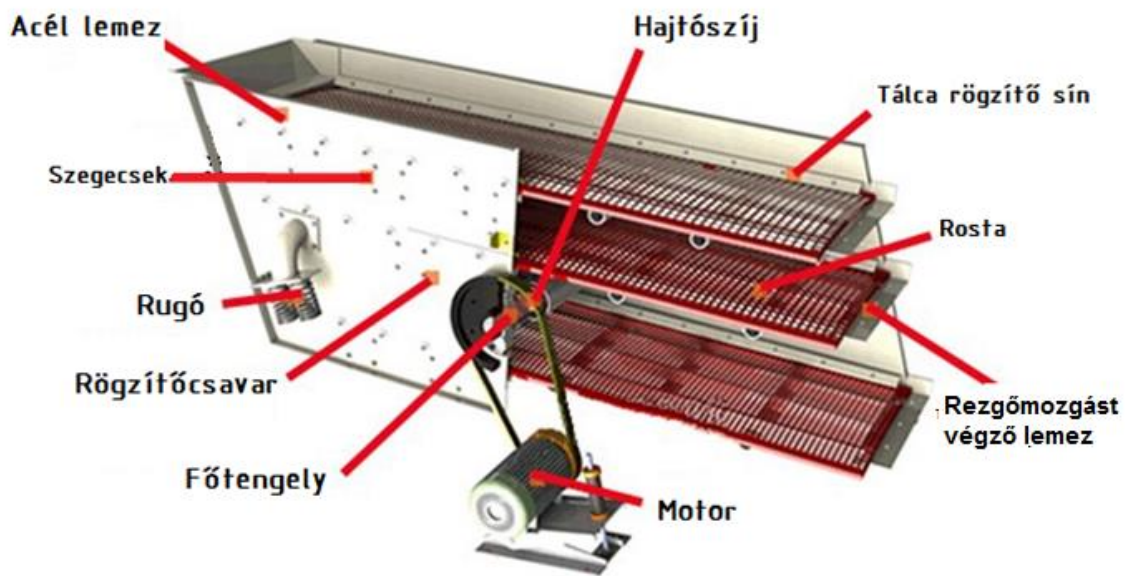
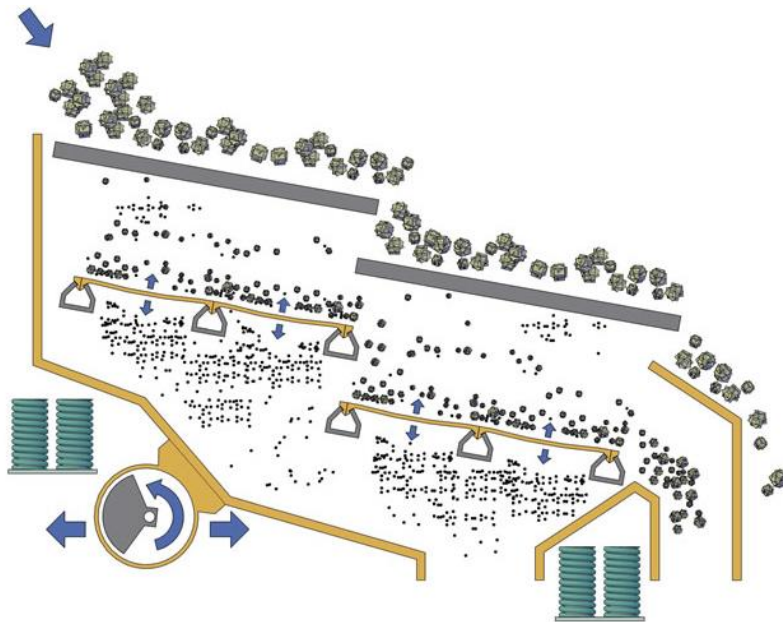
A rosta lemezek lengő (forgó mozgás kerül átalakításra) vagy forgó-mozgást végeznek.

Főleg a korábban kiválogatott részek további tisztítására, apróbb (üveg, fém és fa) darabkák elkülönítésére alkalmazzák.

Komposztálандó anyagokból a különböző szennyező anyagok (törött üveg, kerámia, kő) eltávolítására használható.

|

c. Dúsítási eljárások

Szétválasztás eltérő fizikai tulajdonságok (sűrűség, mágneses és elektromos tulajdonságok) alapján. Típusai:

- Kézi válogatás (futószalag mellett)
- Légáram: Sűrűségkülönbségen alapul. A levegőt az anyagárammal ellenáramban vagy keresztáramban vezetik be, amely a könnyebb anyagokat magával ragadja. (A nehezebb hulladékok a gravitációnak engedelmessé haladnak tovább).
- Légszér: Ez is sűrűségkülönbségen alapul. Egy féligáteresztő asztalon ventilátor által átfúvott levegő segítségével a hulladékból fluid ágyat hoznak létre, amelyből a nehezebb szemek az asztalra ülepednek, és a szalag kihordja azokat. (A könnyebb frakció a lejtő irányában lefolyva távozik a berendezésből.)
- Mágneses szeparálás: A vas leválasztására alkalmas eljárás.
- Elektromos szétválasztás: Vezető (fémek) és nemvezető anyagok szétválasztása.

Kézi válogatás

Települési hulladék szétválasztására alkalmazzák. Csak nagyobb méretű (>50 mm) hulladékok esetén hatékony.

A munkások a szállítószalag egyik vagy mindkét helyezkednek el. Két fő cél:

1. A potenciálisan értékes tételek kigyűjtése (fém dobozok, PET palackok stb.)
2. Az egészségre, a berendezésekre és a végső elválasztott termékek minőségére káros tételek eltávolítása (pl. mérgező és robbanékony tételek).

Az azonosítás vizuálisan történik: szín, fényvisszaverő képesség, átlátszóság.

Fontosabb tervezési paraméterek:

-szalagszélesség: max. 60 cm egyoldali, 120 kétoldali leszedés esetén.

-szalagsebesség: 450 és 2700 cm/min között

-a hulladék réteg átlagos vastagsága a szalagon: 15 cm.

A természetes megvilágítás jobb, mint a mesterséges. Ha ez utóbbi csak keskeny sávot világít meg, ez bizonyos komponensek azonosítását megnehezíti. Egy munkás az anyagok sűrűségétől függően kb. 450 kg-ot tud kigyűjteni egy óra alatt. Aki fém és fa tárgyakat válogat ki, nagyobb tömegű hulladékot gyűjt ki, mint aki a műanyag palackokat.

A kézi válogatás piszkos és veszélyes munka. A hulladék lehet éles, robbanásveszélyes, tűzveszélyes és fertőzött is. A berendezés és a szállítás nagyon zajos lehet. Védőszemüveg, védőruházat, és zajvédő felszerelés szükséges!

Mágneses és elektromos elválasztó berendezések

a. Vasötvözetek kiválasztása (mágneses szeparátor):

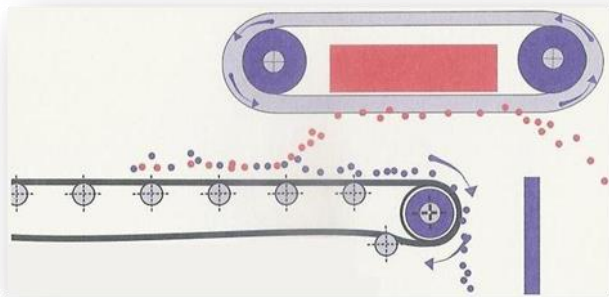
Válogatás ferromágneses tulajdonság alapján, állandó vagy elektromágnes segítségével.

Az *állandó mágnesek* telepítési és üzemeltetési költsége kisebb (nem fogyasztanak áramot, nem igényelnek különösebb karbantartást).

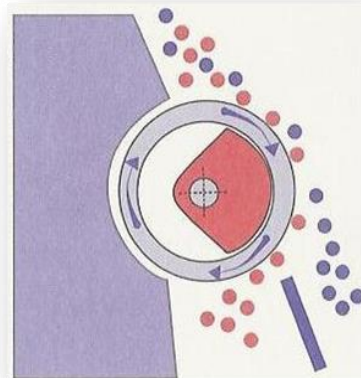
Elektromágnessel nagyobb távolságról is kiemelhetőek a vastartalmú részek, és könnyebb a mágneses felület tisztítása. A felhasznált energia egy része hővé alakul, a meleg csökkenti a mágnes teljesítményét, ezért hűtésről is gondoskodni kell.

A mágnes *vonzza* az ötvöztelen, a gyengén és egyes magasan ötvözött (pl. Cr17) acélokat és öntött vasakat, *nem vonzza* a magas Ni és Cr tartalmú, értékes, korrózióálló acélokat (pl. Cr18Ni10) és más nem vas alapú fémeket (pl. réz, alumínium)

Szalag feletti kiválasztóval (a mágneset „körbejáró” külön szállítószalaggal) a kiemelt vas folyamatosan elvezethető. A ferromágneses részeket eltávolító heveder az eredeti szállítószalaghoz képest hosszanti (11. ábra), vagy erre merőleges irányú is lehet.

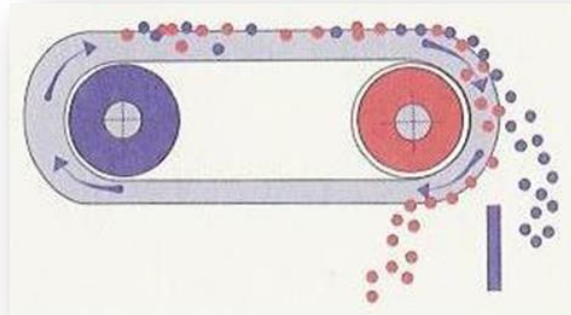
11. ábra Szalag feletti kiválasztó

12. ábra Dobmágnes

Dobmágnes alkalmazásakor (12. ábra) a csúszdáról a szétválasztandó anyag egy forgó henger palástjára érkezik, melyen belül az anyagáram felőli oldalon mágneses betét található. A vastartalmú részek a henger palástjával együtt továbbforognak, és csak akkor esnek le, amikor kiérnek a mágneses betét hatósugarából. A nem mágneses részecskék a tehetetlenségüknek megfelelően folytatják útjukat.

Mágneses betét helyezhető el a szállítószalag végén lévő *meghajtódobban* is (13. ábra). Ennek hatására a ferromágneses részecskék befordulnak a szalag alá, és csak ez után esnek le. A nem mágneses részek a szalag sebessége által meghatározott parabola pályán folytatják útjukat

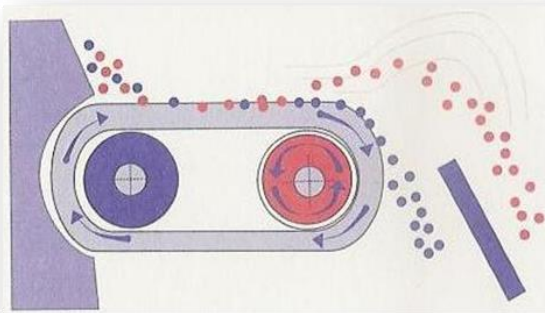
13. ábra Mágneses meghajtódob

b. Nemvasfémek kiválasztása (örvényáramú szeparátor):

A legelterjedtebb technológia az *örvényáramos* kiválasztás (14. ábra) Az eljárás elve: minden vezetőképes részecske, amely változó mágneses mezőbe kerül maga is mágneses tulajdonságúvá válik. A két mező kölcsönhatása az egyes részecskéket taszítja, röppályájukat módosítja. (A nemfémek maradnak az eredeti parabolapályán.)

A berendezés dobjának belsejében nagy fordulatszámú mágneses rotor forog a változó mágneses tér előállításához. A rezgések tovaterjedésének megakadályozása megfelelő felfüggesztést és kiegyensúlyozást igényel.

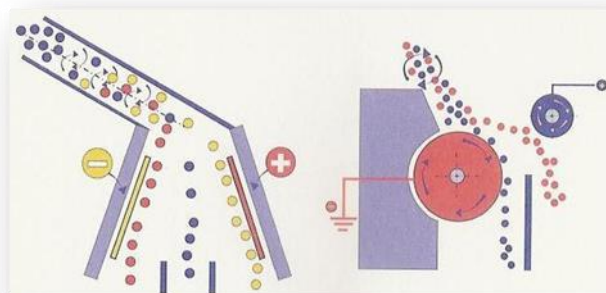
Megfelelő anyag-előkészítés után (azonos szemcseméret és hasonló szemcsealak) az örvényáramú szeparátorokkal az egyes fémek (pl. réz és alumínium) is elválaszthatók.

14. ábra Örvényáramú szeparátor

c. Az elektromosan szigetelő anyagok leválasztása

Az elektromos szigetelő részecskék röppályáját is befolyásolni lehet. Az elektrosztatikus szeparátorok (15. ábra) adagolórendszerében a fellépő súrlódás hatására a nem-vezető részecskék felülete elektrosztatikusan töltötté válik. Ezután a vegyes frakció erős elektrosztatikus mezőn halad át, ahol a töltött szemcsék felvett polaritásuknak megfelelően kitérnek, és elkülönülnek a többi anyagtól.

15. ábra Elektrosztatikus szeparátor

II. Biológiai kezelés

Eljárások: a. aerob kezelés, b. anaerob kezelés, c. biológiai szárítás.

- a. Aerob kezelés: különböző komposztálási technikák, eredményük komposztszerű anyag.
- b. Anaerob kezelés: rothadási folyamat eredményeként biogáz keletkezik.
- c. Biológiai szárítás: a hulladék gyors melegedési fázison esik át, amelyet aerob mikroorganizmusok tevékenysége okoz. A mikroorganizmusok által generált hő a hulladék gyors száradását eredményezi. Gyakran alkalmazzák másod-tüzelőanyag előállítására.

III. Az MBH kimenő anyagáramai, termékei

Technológiától függően különböző kimenő anyagáramok:

- Komposztszerű anyag: Minőségétől függően használhatnak szántóföldeken talajjavításra, hulladéklerakók takarófeldeként vagy tájrekonstrukcióra.
- Biogáz: elektromos áram illetve hőtermelésre lehet használni.
- Másodlagos tüzelőanyag (RDF): ez az eljárás során kiválogatott, magas fűtőértékű frakció, amelyet égetve hasznosítanak.
- Bio-stabilizált hulladék: A kezelés után visszamaradt szilárd anyag, amely végleges lerakásra alkalmas, környezetre nem veszélyes.
- Újrahasznosítható anyagok: amelyeket a mechanikai kezelés során válogatnak ki, mint a fémek, az üveg és a kövek.

IV. Az MBH előnyei és gyengeségei

a. Előnyei:

- A hulladékból kinyerhető számos hasznosítható anyag.
- A végtermékek más folyamatokban hasznosíthatók (energiatermelés).
- A hulladék mennyiségének és veszélyességének csökkentése, ezzel az egyes lerakók élettartama nő, így nem szükséges más területek ilyen célú igénybevétele.
- A lerakott hulladék jobban tömöríthető, takaró föld nem szükséges.
- Meglévő, működő technológiák kombinációin alapul.

b. Hátrányai:

- A vegyesen gyűjtött hulladékból kiválogatott újrahasznosítható anyagok minősége rosszabb, mint a szelektív gyűjtésből kikerülő anyagoké.
- Az eljárás önmagában nem elégséges, szükség van még más kezelésekre is pl.: a maradék lerakóban való elhelyezésére.

Irodalom

-Dr. Alexa László; Kiss Tibor; Olessák Dénes: Hulladékgazdálkodási kézikönyv II., KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2005, 109-137.o.

-Prof. Dr. Csóke Barnabás, Dr. Alexa László, Olessák Dénes, Ferencz Károly, Dr. - Bokányi Ludmilla: Mechanikai-biológiai hulladékkezelési kézikönyv, Profikomp Kft.

-<http://www.mbt.landfill-site.com/Page1/page1.php>

-<http://www.bio-genezis.hu>